

פרשת וירא

בפעם הזאת לפרט לשרה שיעור ומידות העוגות שתעשה, כדי שיספיקו לכולם.
(ומתוק האור)

"מַהְרֵי שְׁלֹשׁ סָאִים קָמַח סֹלֶת" (יה, ו).

מובא בגמרא בבבא מציעא (דף פז): "כתיב קמח וכתוב סולת, ללמד שאשה צרה עיניה באורחים".

רש"י מפרש שם, שהלימוד הוא ממה שהיא אמרה קמח והוא אמר סולת. אולם בגמרות ישנות הגירסה ברש"י הפוכה: "הוא אמר קמח והיא אמרה סולת". כך משמע גם מלשון הכתוב, שנאמר קודם קמח ומשמע שאת זה אמר אברהם לשרה והשיבה לו בסולת. וכבר תמהו המפרשים על כך, היכן מוכח מכאן שאשה צרה עיניה באורחים, הרי הוכח מכאן ההיפך הגמור, כי הלא סולת משובחת מן הקמח?

תירוץ חריף נאמר בזה משמו של הגאון בעל "כנסת יחזקאל": הגמרא במסכת שבת (דף קיז): אומרת: הציל (מן הדליקה) פת נקיה, אין מציל פת הדראה (פת קיבר שניטל הדרה, לפי שאין עורמה כשרה לומר: פת הדראה נוחה לי = רש"י), הציל פת הדראה מציל פת נקיה (כי יכול לומר שאף שכבר הציל פת הדראה, נח ועדיף לו לאכול בשבת מן הפת הנקיה).

על פי דין זה כתבו התוספות (שם, בד"ה הציל): "אומר ר"י, כשאפו ליום טוב של פסח מצות מסולת נקיה שיש לו די לצורך יו"ט, אין אופין אחריהן פת הדראה, אלא מתחילה יעשה של הדראה ואח"כ יעשה הנקיה".

עפ"י זה יתיישבו הדברים להפליא, שהרי המלאכים באו כידוע ביו"ט. ואם כן שרה אמרה סולת, כדי שלא יוכל לאפות אחריהם פת אחרת משום מלאכה שאינה לצורך יו"ט, אבל אברהם אמר קמח, כדי שאם ירצה - יוכל לאפות עוד פת סולת. ומכאן אמרו חז"ל: "ללמד שאשה צרה עיניה באורחים!"

ובספר 'קהלת יצחק' ביאר ביאור אחר באופן נפלא: דהנה, הרמב"ם כתב ב'שמונה פרקים' (פרק ד), זבכל דבר צריך לתפוס הדרך הממוצע, ומי שטבעו נוטה למדה רעה, לא יספיק לו שיעמוד תיכף על דרך הממוצע, רק בתחילה צריך לברוח אל קצה האחרון בזה, וישנה בקצה ההוא פעמים רבות, עד שיורגל כל כך שלא ישתוקק כלל אל הדבר הזה, או אז יוכל לעמוד על דרך הממוצע, עיי"ש. ובספרי המוסר המשילו עוד משל על זה, כמו הקנה הרך כל זמן שהוא על עומדו הוא שווה, אבל אם הטווה יותר מדי לצד אחד, אז אי אפשר להשוותו ע"י שיעמידוהו בשווה ממש, כי יחזור לעקמומיותו כמקודם, אם לא שיטווה הרבה לצד האחר, אז יעמוד על המיצוע.

כמו כן, הכוונה גם כאן, אחרי שהוא אמר קמח, שמע מינה שאין צריך יותר, להסתמא הוא הדרך הממוצע, ומדוע אמרה היא סולת, מכאן שטבע האשה להיות עיניה צרה באורחים יותר מן האיש. לזאת השכיחה הצדקת הזאת לברוח אל הקצה האחרון עד שתשתלם נפשה בזה, ותוכל לעמוד על דרך הממוצע, משום כך אמרה סולת, ושפיר מוכח מזה שאשה עיניה צרה באורחים.
(כמוצא שלל רב)

"וַיִּשְׁלַח אַבְרָהָם אֶת יְדֹ וַיִּקַּח אֶת הַמֵּאֲכָלֶת לְשַׁחֵט אֶת בְּנֹו" (כב, ו).

הקשה הגאון רבי שמואל טייב זצ"ל, מאחרוני חכמי תוניס (תלמידו של רבי שלמה דאנה זצ"ל מח"ס "שלמי תודה" על הש"ס), דלכאורה - מספיק היה לומר 'ויקח אברהם את המאכלת', ומדוע הוסיפה התורה גם 'וישלח אברהם את ידו'?

ועוד צריך ביאור, בדברי המלאך שאמר 'אל תשלח ידך אל הנער ואל תעש לו מאומה', שנראה ככפל לשון.

וביאר הגאון זצ"ל ביאור נפלא ומחודש: שיתכן כי אברהם היה אווז בידו האחת את הסימנים בצוואר יצחק, ולכן התורה אמרה 'וישלח אברהם את ידו', ובידו השנית - 'ויקח את המאכלת לשחוט את בנו'. ולזה המלאך אמר 'אל תשלח ידך אל הנער', כלומר הרף ידך מאחוז בצוואר הנער, ובל תחשוב שכוונתי שתגמור את פעולת השחיטה אך בלי לאחוז בסימנים, אלא 'אל תעש לו מאומה' רע ושלחתו חפשי לנפשו...

"והוא ישב פתח האהל פתח פתח היום" (יה, א).

ביאר רש"י: "פתח האוהל - לראות אם יש עובר ושב ויכניסם בביתו". ממה פירושו של הביטוי "עובר ושב"?

אמר האדמו"ר הרה"ק ר' אהרון יעקב מסדיגורא זצ"ל: העניינים מצאו דרכם בעצמם לאוהלו של אברהם, אבל היו כאלה שרצו להיכנס אך התביישו, לכן הם התקרבו לאוהל והתרחקו ממנו, וחוזר חלילה, והיו "עובר ושב"... אברהם אבינו המתין לראות היש עובר ושב, וכאשר מצא עניים כאלו, היה רץ ומזמינם להיכנס.

בספר "אדיר במלוכה" מסופר על טביעת העין שהיתה לרבי יצחק מבוהוש זצ"ל והבנתו בנפש בני אדם:

ביתו היה פתוח לרוחה לכל רעב ונצרך. פעם אחת הגיע יהודי שנראה כגביר ובפיו היתה בקשה שונה מבקשות הצדקה והעזרה השגרתיות - הוא אמר כי הוא גביר גדול המקבל הרבה מאוד דברי דואר, אך ילדי השכנים מחטטים בתיבות הדואר והוא חושש שמא דברי דואר נעלמים לו, ולכן הוא מבקש להפנות את המכתבים למעונו של הרבי. הסכים הרבי בחפץ לב לסייע לו בכך, וכך בכל יום היה מופיע בשעת הצהריים לשאול אם הגיעו דברי דואר עבורו.

משחלפו הימים ואפילו דבר דואר אחד לא הגיע עבורו, פנתה הרבנית אל הרבי וסיפרה על הגביר המגיע לשווא יום אחר יום לביתה.

"כך?", שאל הרבי, "כנראה שהוא רעב ורוצה לאכול אלא שמתבייש הוא". "אם הוא מתבייש", סברה הרבנית, "ודאי יתבייש גם כשאציע לו לאכול"... חייך הרב ואמר: "כשיבוא מחר אמרי לו כי הדוור עדיין לא הגיע, תציעי לו להמתין מעט, ובינתיים תגישי לו משהו לאכול..."

הרבנית עשתה כדברי הרב, ומאותו יום ואילך כאשר היה מגיע אותו אדם לברר פרטים אודות מה ש"נשלח" לו בדואר, ענתה שעדיין לא הגיע כלום, ובינתיים הושיבה אותו על יד השולחן והגישה לו ארוחה חמה. הלה היה אוכל לשובע נפשו, ולאחר מנוחה קלה, הלך לדרכו...

הנה כי כן, למדים אנו כי מצות הכנסת אורחים צריכה להיעשות ברגישות רבה, תוך שימת לב לכל פרט שהוא שייטיב עם תחושותיו של האורח.;
(נאה דורש)

"מַהְרֵי שְׁלֹשׁ סָאִים קָמַח לֹוְשֵׁי וְעֵשִׂי עֲגוֹת" (יה, ו).

מספר הרב יהודה הכהן דוד קריסטל זצ"ל, בספרו "מכתם לדוד":

'תשעה ימים שהינו במחנה מעבר בז'לובה, שם ישבנו גם בכינו וסבלנו מהנאצים ימ"ש ייסורי גיהנום, בזיונות, השפלות, חרפת רעב ומכות אכזריות עד מוות ממש, וכמה מאנשי עירנו נרצחו באותם ימים. בין הגולים עימנו היה הרב הצדיק רבי יחיאל משה סגלוביץ' הי"ד זצוק"ל, ששימש כרב ודיין באחד מהעיריות באזור, וברגעם שיכולנו לשבת או לשכב על הרצפה ללא הפרעות, היה מוסר לי הרב דברי תורה מאוצרו המלא - מספרו "קטרות סמים", באומרו לי: אני מקווה שתינצל מהגיהנום הנאצי ותישאר בחיים, בקשתי ממך שבהזדמנות שתהיה לך תזכיר אותי ותאמר איזה דבר תורה משמי. אמסור דברי תורה משמו לזכרו ויעילוי נשמתו: לכאורה ייפלא, מדוע היה לו לאברהם אבינו להורות לשרה איזו כמות סולת יש לקחת כדי לאפות עוגות לאורחים, הלא די אם היה מודיע לה שהגיעו שלושה אורחים והיא כבר היתה יודעת כמה מזון צריך להכין להם, שהרי ביתו של אברהם אבינו היה בית הכנסת-אורחים גדול! וכי בכל פעם שהיו מגיעים אורחים, צריך היה אברהם לומר לשרה את כמויות האוכל שיש להכין להם?

ברם, אמרו חז"ל שאצל שרה אמנו היתה "ברכה שרויה בעיסה", היינו העיסה היתה מתרבה לפי השיעור הנצרך להם ולאורחים (בראשית רבה ס, טז). שרה היתה עושה תמיד באותה מידה, והעיסה היתה מתרבה לפי הצורך.

כל זה היה כאשר הגיעו אורחים רגילים, אבל כאשר הגיעו המלאכים שרק נראו כאוכלים, אבל באמת לא היו זקוקים לאוכל, לא היתה העיסה אמורה להתרבות כי הרי ידוע שהקב"ה לא עושה נסים שלא לצורך. והנה כתב הרמב"ן (לעיל פס' ג) שאברהם אבינו הכיר באורחיו שהם מלאכים, אך שרה לא הכירה. אם כן ידע אברהם שלא תהיה ברכה בעיסה, ולכן הוצרך דווקא

בדרכו חזרה מהכולל, בתום 'סדר א', הבחין ר' שלמה במזגן-חלון המונח לצד פח האשפה. מיודעו התברך ב'דיים טובות' ולא פעם הצליח לשמש כטכנאי של עצמו. הצצה לכיוון המזגן לימדה אותו שהמזגן לא מספיק ישן, ולכאורה יש לו עדיין מה לתרום לאנושות. אלא מאי, התקלקל לו חלק מסוים? תמיד אפשר להחליף! חזר למקום עם עגלה קטנה, העמיס את המזגן והניח אותו באיזושהי פינה. שימתין לזמן פנוי יותר. כעת עליו לסעוד ארוחת צהריים, לשמור על הילדים, לנוח קמעא ולחזור לספסל לימודיו. במוצאי שבת, לאחר שסיים לעזור בסידור הבית, החליט להתפנות למזגן. כמובן שהמזגן לא פעל אך לא אדם עם כשרון טכני כמותו יתיימש. במיומנות פירק בורג פה ובורג שם ו... ערימת שטרי כסף התפזרה על פני הרצפה! הלכות 'השבת אבדה' מעולם לא היו עבורו אקטואליים כמו הפעם. מסקנתו היתה שמוטר לו לקחת את הכסף, אך לא איש כמוהו יעמיד עצמו על שורת הדין. תלה מודעה ליד פח האשפה: 'מי שזרק כאן מזגן-חלון מתבקש להתקשר למספר...'

בסתר לבו קיווה שלא יתקשרו. ואכן לא התקשרו. ומדוע שיתקשרו? כדי לקבל קנס מ'פקח ירוק' שאמון על שמירת הסביבה? אך מכיון שכבר התחיל במצוה החליט לא להזניחה. תלה מודעות בבניינים הסמוכים לפח לאמור 'מי שזרק מזגן-חלון ליד פח האשפה וכו'. כמובן שגם הפעם לא התקשרו. כמאמץ אחרון החליט לעבור בין הדירות ולהעניין מי החליף לאחרונה מזגן. בכל זאת, מדובר היה בסכום

להם על המזגן שמצא. הם לא הבינו איך הם קשורים לנושא, וכמובן, שמצדם הוא יכול לקחת את המזגן. רק בשלב זה הרגיש שהגיעה 'שעת הכושר' והתעניין אם אמם היתה עשירה - עשירה? ממש לא. תראה, כניצולת שואה קיבלה שילומים מגרמניה, ויחד עם הפנסיה הסתדרה יפה בחיים. עשירה? מה פתאום...

לפתע חשף הבן וסיפר: אמא התאפיינה בנוהג מוזר של אגירת כספים. זו תופעה אופיינית לניצולי שואה שבהשפעת מה שעבר עליהם מניחים בצד כסף 'לשעת הצורך'. וכך מצאנו אצלה כסף במקרה, בקופסאות נעליים, ומתחת למגירות... לפני שפינינו את הדירה שלה ערכנו חיפוש יסודי בכל החורים והסדקים. מצאנו שם הרבה חסכוניות מוחבאים - ביניהם שטרות שתוקפן כבר פג לפני עשרות שנים... ההתרגשות בליבו של מיודענו הגיעה לשיאה. הוא שלף את חבילת השטרות והניח אותה בידי הבנים ההמומים. 'הנה עוד חיסכון שלא מצאתם! זה היה במזגן!'

הבנים לקחו את הכסף ושניהם טענו אינסטינקטיבית שעליהם להתחלק עם המוצא. מיודענו טען שעליו להתייעץ בענין עם רעייתו. באותו יום התארכה ארוחת הערב המשותפת בביתו מעבר לרגיל. כאברך כולל שמשתכר ממלגה צנועה, היה סכום הכסף הלא צפוי נצרך ביותר. אך בעצה אחת עם אשתו החליטו שמצוה שהגיע לידם במאמץ כדאי לשמור בשלימות לעולם הבא.

מי נעמך ישראל! (האמנתי ואספרה)

**פינה לשבת
בענייני הלכה ואגדה**

'תבלה ותתחדש', על מה ולמה?

כתב הרמ"א (או"ח רכג,ו), שהמנהג לומר למי שלובש בגד חדש: 'תבלה ותתחדש' [הוא ברמ"א בשבט"ע ובמהר"י ווייל דלקמן. וברמ"א שבמשנ"ב כתבו 'ותתחדש']. והביא בשם המהר"י ווייל (שו"ת, דיני הלכות, זז), שעל נעליים או בגדים העשויים מעורות של בהמה אין לומר כן, מפני שצריכים להמית בהמה אחרת בשביל זה, וכתב 'ורחמיו על כל מעשיו'.

וכתב הרמ"א, שטעם זה הוא 'חלוש מאד ואינו נראה'. וסיים, דמכל מקום רבים מקפידים על זה שלא לאמרו בבגדים כאלו.

ויש להבין, מהי כונת הרמ"א שטעם זה הוא 'חלוש מאד ואינו נראה'?

ביאר הגאון רבי רחמים נסים יצחק (בן הגרי"ח) פלאג' זצ"ל, בספרו יפה ללב (אבה"ע, ז, ס"י קסט, סוף סדר חליצה, עמ' רפ בנד"מ): דהנה, הרי על השחיטה תיקנו ברכה, והקשה בספר שערי אורה (שער ו', עמ' רפ בנד"מ) היאך אומרים בנוסח הברכה 'ציונו', וכי הקב"ה ציוה אותנו לשחוט בהמות, והרי כתיב 'טוב ה' לכל ורחמיו על כל מעשיו'?

ותירך, שכבר במעשה בראשית העמיד הקב"ה לפניו את הבהמות, ואמר להם: רצונכם להישחט ויאכל אתכם האדם, ותעלו ממדרגת בהמה שאינה יודעת כלום למדרגת אדם שיודע ומכיר את בוראו? וענו הבהמות: 'טוב ורחמים הוא עלינו וכו' [ובריש יו"ד, הביא היפ"ל מדרש זה בשם הילקוט הראובני, פר' שמיני, דף קיח סע"ד, ע"ש]. והוסיף שם, שלכן אסור לעם הארץ לאכול בשר (פסחים מט:), כי לא ציותה התורה לשחוט אלא בעבור מי שיודע התורה וכו', ולא ציוה לשחוט הבהמה כדי שתאכל אותה בהמה אחרת'. ועיין ברמב"ן (אגרת הקודש פ"ד).

וא"כ, שמשיר היפה ללב, מובן מדוע הרמ"א כתב שטעם זה 'חלוש מאד', כי כמו שתקינו ברכה על השחיטה, הרי רחמים הוא להם שנסחטים ומתעלים למדרגת אדם, והוא הדין בלבישת הבגדים, שע"י שחיטתם ולבישתם מתעלים. ובהערות חוקר ללב (אבה"ע ז, שם) העיר, דשאני שחיטה מלבישה, דלשון המדרש הוא 'רצונכם להישחט ויאכל אתכם האדם' ותעלו ממדרגת בהמה למדרגת האדם וכו', שהרי כשאדם אוכל חלק מחלקי הבהמה חוזרת לחלקי האדם והרי חזרה הבהמה להיות אדם, ושחיטתה רחמים'. וא"כ, בהם שיש לבהמה מעלה שהיא משמשת את האדם (ובפרט ירא שמים. ע' ברכות ו:), מ"מ אינו בגדר עילוי האמור

משולחנו של העורך

שחזרה גוף הבהמה להיות אדם, שהוא שייך רק באכילת בשרה [ויש להוסיף, שלא כל בהמה הנשחטת לצורך העור וכו' היא נשחטת כדון]. וצ"ע.

והנה, כתבו האליה רבה והמגן אברהם, שאפי' עורות הבהמה תפורים רק בחלקו הפנימי של הבגד, לא יאחלו 'תבלה ותתחדש'. ובאשל אברהם הוסיף, שאפי' הבגד העליון יותר חשוב מהתחתון התפור בו, אין לומר כן. ובמשנ"ב כתב, שאפילו בבהמה טמאה שייך טעם זה של צער בעלי חיים.

וביפה ללב (או"ח שם) כתב, שלדברי המהר"י ווייל, כל שכן שאין לומר על תפילין וכד' 'תבלה ותתחדש', שאין זה כבוד למצוה. והוסיף, שאפילו על טלית חדשה 'כדומה' מדבר מצוה, אין לומר כך משום כבוד המצוה, שמצפה לראות כבל"ה את הקודש [ובפשטות, כוונתו ב'כדומה' לכלול פרוכת לספר תורה, או ספרים וכד', שגם עליהם שייך להימנע מלומר כך משום כבוד המצוה. ובפסקי תשובות (עמ' תתצה) ביאר ככוונתו, על הכיפה ואף הכובע שהם עשויים לצורך מצוה (כדברי הגמ' בשבת [קנו]: 'כסי רישך כי היכי דתיהו עלך אימתא דשמיא'), ויתכן אף בגדי שבת ויו"ט. ויל"ע].

ועוד יש לעיין, מה יהיה הדין לענין ברכת 'שהחינו' על בגדים או מנעלים העשויים מעור, וכן על כובע 'שטרימלע'.

ומצינו בכף החיים (סקמ"ח) שכתב בשם הפרי מגדים (משבצ"ז ס"ס כב), דשהחינו כן יברך, כי מה שכתב הרמ"א שלא לומר 'תבלה ותתחדש', הוא שלא יצטרכו להרוג עוד בהמה, אך שהחינו יברך. ע"כ. ובפשטות, כי שהחינו נתקנה על השמחה בלבישה, וסוף סוף יש שמחה, אך לאחל שיצטרך עוד בגד, שהוא דבר הגובל בצער בלי חיים, עדיף שלא יאחל. והוסיף הבה"ח, שכן הסכים הש"ד חמד' (אס"ד, ברכות, ב, כ). וכן הורה מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל (זאת הברכה, עמ' 168) שיש לברך שהחינו על נעלים יקרות וחשובות העשויות מעור.

ומאידך, הביא הבה"ח מספר מור ואהלות (אהל ברכות והודאות, כד) שכתב, שלא יברך שהחינו, כמו שלא אומרים 'תבלה ותתחדש'. וכן כתב הגרי"ז אויערבאך זצ"ל (הליכו"ש, תפלה, כג, טו), שנוהגים שלא לברך על נעליים, אפי' שהן חשובות. וכן הורה הראש"ל הגרי"י יוסף שליט"א (בשיעורו במוצ"ש, פר' ויגש התש"ט).

ולסיים: הערה מעניינת מצינו בספר 'הבית' (עמ' רעא), שהעולם נוהג מנהג טעות כשאומרים על סתם בגד 'תתחדש', ומשמיטים את המילה 'תבלה', וכך מחסירים את עיקר המטרה באיחול זה, שהרי כוונת הדברים היא, שהלובש יבלה את הבגד החדש הזה ויזכה אח"כ לחדש בגד אחר במקומו. ממצא, איפוא, שלא יאחול 'תתחדש' הנהוג בימינו אין שום משמעות.

הארות והערות יתקבלו בברכה!

**ספרים כבתי =
לומדים גם בבית!
ש"ס, טור שו"ת, רמב"ם וכו'
- במחירים חזולים בארץ
(דמיים נבדל).
מתחרה בכל הצעת מחיר.
משלוחים לכל הארץ.
052-7176882**

לעילוי נשמת דניאל הכמת בן דוד, אליהו בן חנה יונה, הרה"צ אליעזר בן מנוור צוקול, שושנה פורן בת טאוס, חנה יונה בת רומיה, פרבין נמכי בת עוסניגאן, שולמית חיות בת הר"ר רפאל ז"ל, שושנה רוזט בת שלום.

לדפואת שרה בת אילה, ראובן בן שרה, נסים בן חיים, מונירה בת פרבין נמכי, אביעד מאיר יהודה בן עדיה בתוש"י

לזיווג הגון שרה בת אילה, רבקה בת דבורה

העלון מוקדש להצלחת ברו"ג ישי בן אילה, רחמים בן מונירה, עידן וליק בני מרים, משפ' מצור וכל התורמים והמסייעים בהפצה. אליהו בן אילה